

NOVA ŽUPA – MOGUĆNOST ANGAŽMANA KATOLIČKOG LAIKATA

JOSIP ČORIĆ
Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet
Zrinsko-Frankopanska 19
21000 Split

Primljeno: 10. 9. 2000.
Stručni rad
UDK 262.2

Sažetak

Višestoljetna odijeljenost hijerarhijskog svećenstva unutar Crkve od općeg svećenstva imala je kobne posljedice za Crkvu i njezino spasiteljsko djelovanje. Interakcija između ta dva plućna krila Crkve bila je svedena na minimum, ako je nje uopće i bilo. Drugi vatikanski sabor širom otvara vrata za skladno djelovanje ministerijalnog i kraljevskog svećeništva. Župa je najbolji pokazatelj i idealno mjesto da se ta suradnja za dobro Crkve, a i čitavog čovječanstva, doista ostvari. Nakon analize aktualnog stanja u domaćoj Crkvi, autor ukazuje na potrebu većeg angažmana ne samo klera nego i napose laika.

Ključne riječi: župa, strukture, katolički laikat, apostolat, ministerijalno i kraljevsko svećenstvo, Crkva, odgovornost, poslanje, služba, župna vijeća, izgradnja, odgoj, inflacija riječi, mladi, kateheza

0. UVOD

0.1. Nova župa?

Postoje li nova i stara župa? Kakve nam se asocijacije javljaju kada čujemo riječ župa? Pomno stvaran ZKP u kan. 515 § 1. donosi: »Župa je određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskog biskupa, povjerena župniku kao njezinu vlastitom pastiru.«

Nitko od nas nema ništa protiv takve definicije, ali bi nam bilo neizmjereno draže da je – u tom ili drugim kanonima – izneseno kolika bi trebala biti župa u brojčanom smislu da bi svojom strukturom mogla omogućavati što djelotvorniju uspješnost.¹ Kako se može zadovoljiti na ovakvim skupovima sve nazočne ako jedni dolaze iz npr. prosječne otočne župe i njima sličnih kojih se broj župljana kreće od 500 do 1000 ili koju stotinu više vjernika dok drugi dolaze iz npr. hrvatske metropole u kojoj ima župa koje brojem premašuju ne samo jednu nego i tri biskupije

zajedno – npr. Bračko-hvarsko-višku, Krčku i Kotorsku. Govoriti sada o pokušajima koji su učinjeni u Crkvi ili se čine da bi župa dobi-la svoje novo lice odvelo bi nas predaleko.² Nisu brojčane veličine župe samo problem Crkve u Hrvata. Spomenimo »najkatoličkiji« kontinent – Južnu Ameriku: prosječna župa u San Domingu broji 32631 vjernika, na Kubi i Haitima 27000, u Portoriku 20505, u Hondurasu 19716. Najbolje je stanje u Venezueli – tamo na jednu župu dolazi 2175 katolika.³

Trebamo biti svjesni činjenica da se strukture mijenjaju koliko se mijenjaju njihovi sastavni dijelovi i obrnuto. Ono što mo-

- 1 Usp. Ž. BEZIĆ, *Pastoralni radnik*, Zagreb 21982, str. 92-94. Auktor zastupa mišljenje po kojemu bi bilo normalno da na 1 000 vjernika dođe jedan svećenik; on može nekako zadovoljiti do 3 000 vjernika. Više od 3 000 vjernika zahtijevaju barem dvojicu svećenika; ako ih je 5 000 onda trojicu; pređe li župa 6 000 vjernika, treba stvarati novu župu.
- 2 Usp. P. VANZAN – A. AULETTA, *La parrocchia per la nuova evangelizzazione: tra corresponsabilità e partecipazione*, AVE, Roma 1998.
- 3 Usp. *Bilan du monde*, sv. I, str. 281.

že najviše utjecati na promjenu dosadašnjeg, pomalo ustaljenog i na mnogim mjestima okamenjenog župnog koncepta, jest angažman oformljenih i entuzijazmom zahvaćenih katoličkih laika.⁴

0.2. Laik u Crkvi prije II. vatikanskog koncila

Nije bez ikakve povijesne pozadine nastala ona: »Dixit laicus clero numquam tibi amicus ero!« Možda bi u toj rečenici subjekt i objekt mogli zamijeniti svoja mjesta.

Isto tako nisu tako daleki oni dani kada se je o laikatu moglo samo šaputati u Crkvi i to kao o kategoriji Crkve koja ima svoju vrijednost jedino u odnosu prema hijerarhiji i koliko joj hijerarhija dopusti djelovati.

Tako će na I. svjetskom kongresu apostolata laika, koji se je održavao u Rimu od 7. do 14. listopada 1951., kardinal Antonio Caggiano svečano izreći:

»Svaki apostolat koji se vrši u Crkvi po njenim članovima koji ne pripadaju hijerarhiji koja je božanskog porijekla, da bi bio zakonit i djelotvoran, treba se vršiti i aktualizirati 'kao instrumentalni i podčinjen uzrok' glavnom uzroku koji je u ovom slučaju bitan svemu apostolatu.

Tako ispada jasno da je hijerarhija, koja je božanskog porijekla, bez pomoći laikata 'po sebi i formalno' u posjedu poslanja i vlasti koje bi mogla upotrijebiti djelotvorno u apostolatu, koji je njoj vlastit; u isto doba laikat, sam za sebe, neovisno o hijerarhiji 'za sebe i formalno', nema mogućnosti 'apsolutno govoreći' ostvariti zakonit i djelotvoran apostolat.«⁵

1. MINISTRIJALNO I KRALJEVSKO SVEĆENSTVO – POD RUKU!

Unatoč veoma živoj djelatnosti katolika angažiranih u apostolatu Crkve u prvoj polovici 20. st., naročito u slobodnim zemljama Europe, svega desetak godina prije II. vatikanskog sabora mogle su se iz usta najviših crkvenih odličnika čuti riječi koje su iz perspektive II. vatikanskog zauvijek pokopane. Čini mi se da je časni kardinal, i ne samo on, bio više zabrinut za spašavanje pri-

mata hijerarhije u laičkom apostolatu negoli za to kako probuditi svijest laika o njihovoj suodgovornosti s hijerarhijom za rast Božjeg kraljevstva.

Već se na II. svjetskom kongresu za apostolat laika (Rim 5.-13. 10. 1957.) osjećaju drugi zvuci u raspravama kao i u njegovim zaključcima. U doktrinalnom dijelu nema više tjeskobnog naglašavanja primata hijerarhije, nego se ističe kako su svi pripadnici Crkve pozvani dati svoj doprinos ostvarenju misije Crkve u svijetu...a laici trebaju gledati na poslanje Crkve kao na nešto što se najdublje tiče i njih samih. *Za to se poslanje treba temeljito pripremiti.*⁶

Bez velikog povijesnog istraživanja kao i bez straha da ćemo izreći neznanstvenu tezu, mislimo da nismo daleko od istine kad ustvrdimo da je – jedini sabor u crkvenoj povijesti tipično pastoralnog karaktera – II. Vatikanski (1962.-1965.) najveći novum ostvario upravo na terenu *vrednovanja uloge kraljevskog svećenstva* u Crkvi Božjoj i izvan njenih granica.

1.1. Neki naglasci II. vatikanskog sabora o kraljevskom svećenstvu-laicima

U dogmatskoj konstituciji »Lumen gentium« odmah nakon I. glave koja govori o misteriju Crkve slijedi 2. glava posvećena »Božjem narodu«. Nije bez razloga to po-

4 Čini se da su na tom polju hvalevrijedni pokušaji koji se čine po principu iznesenom u evangelizaciji na principu župskih ćelija. Usp. *Parish cell system leader training manual*, St. Boniface Catholic Church, 8330 Johnson Street Pembroke Pines, Florida 33024, Fr. Michael J. Eivers, Pastor; Rev. Mr. A. Perry Vitale, Director; Muriel Kroll, Secretary. Na hrvatskom je izišao prijevod s talijanskog jezika u izdanju Biblioteke djela Obnove u Duhu »Duh i voda«, knjiga XXIII pod naslovom *Evangelizacija na principu župskih ćelija – župa San Eustorgio – Milano*, Split – Jelsa, Duhovi, 30. svibnja 1993. Prevodilac je dr. Josip Marčelić.

5 Usp. A. CAGGIANO, *Natura della Chiesa e del suo apostolato*, u: *Actes du 1er Congres Mondial pour l' apostolat des laïques*, 1. sv., Roma 1952, str. 207.

6 Usp. *Les laïcs dans L' Eglise*. Document du Deuxieme Congres Mondial pour l' Apostolat des laïques, Rome, 5-13. 10. 1957. Editions du Comité Permanent des Congres Internationaux pour l' Apostolat des Laïcs, Rome 1958, 1. sv., str. 59-65.

glavlje obrađeno prije III. poglavlja koje govori o »Hijerarhijskom uređenju Crkve i posebno episkopata«. S drugom glavom je u najužoj svezi IV. – o »laicima«.

Sabor snažno naglašava istinu, toliko zanemarivanu i zaboravljanu, kako se kršteni po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo, da svim djelima prinose duhovne žrtve i navješćuju čudesa Onoga koji ih je iz tmina pozvao u svoje divno svjetlo... »Opće svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu, jer jedno i drugo imaju na svoj posebni način dio u Kristovu svećeništvu. Ministerijalni svećenik, svetom vlašću koju ima, odgaja svećenički narod i upravlja njime, izvršuje euharistijsku žrtvu u Kristovoj osobi i prinosi je Bogu u ime cijelog naroda; vjernici pak, snagom svoga kraljevskog svećeništva, sudjeluju u prinošenju Euharistije i vrše ga u primanju sakramenata, u molitvi i zahvaljivanju, svjedočanstvom svetog života, samozatajom i djelotvornom ljubavi.« (LG 10)

Uz razlikovanje ministerijalnog od kraljevskog svećeništva Sabor naglašava i temeljnu jednakost: »Među svima postoji prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova Tijela...Neka pastiri Crkve, slijedeći Gospodinov primjer, služe jedan drugomu i drugim vjernicima, a ovi neka živo surađuju s pastirima i učiteljima. Tako u raznolikosti svi daju svjedočanstvo o divnom jedinstvu u Kristovom Tijelu.« (LG 32)

Duh Sveti i izvan sakramenata dijeli darove kako hoće (usp. 1 Kor 12, 11) i na taj način čini *spособnim vjernike za razna djela i dužnosti korisne za obnovu i veću izgradnju Crkve* (usp. LG 12).

1.2. *Apostolat laika*

Nema većeg grijeha u zajedništvu Crkve negoli ostaviti pasivnim *najveći njen dio – kraljevsko svećenstvo*. Pogotovo to vrijedi sada, nakon tolikih stoljeća klerikalizirane Crkve, te u zemljama gdje se, zbog komunističke ideologije, nije moglo javno svjedočiti

vjeru, a sada je to moguće zbog daha slobode ostvarene događajima posljednjih godina.

»Apostolat je laika sudjelovanje u samoj spasiteljskoj misiji Crkve, i za taj su apostolat svi određeni od samog Gospodina po krštenju i potvrdi... Laici su posebno za to pozvani da Crkvu učine prisutnom i djelatnom u onim mjestima i prilikama gdje ona samo po njima može postati sol zemlje...Laici mogu još na različite načine biti pozvani na neposrednije sudjelovanje u apostolatu hijerarhijske...osim toga imaju sposobnost da od hijerarhijske budu uzeti da vrše za duhovnu svrhu neke crkvene službe...neka im zato bude otvoren bilo koji put, da prema svojim silama i potrebama vremena i oni aktivno sudjeluju na spasiteljskom djelu Crkve.« (LG 33)

»Laici prema svojem zvanju i kompetentnosti i ugledu imaju slobodu, a katkada i dužnost da reknu svoje mišljenje o stvarima koje se odnose na korist Crkve... uvijek istinoljubivo, hrabro i razborito s poštovanjem i ljubavlju prema onima koji radi svoje svete službe predstavljaju Krista.« (LG 37)

»Sveti pastiri sa svoje strane neka priznaju i podupiru dostojanstvo i odgovornost laika u Crkvi; neka se rado služe njihovim razboritim savjetom, neka im s povjerenjem predaju dužnosti u službi Crkve i neka im ostavljaju slobodu i polje rada, dapače neka ih potiču da poduzmu djela i vlastitom pobudom. Neka pažljivo i s očinskom ljubavlju gledaju pothvate, prijedloge i želje iznesene od laika. S poštovanjem će pak pastiri priznavati onu slobodu koja svima pripada u zemaljskoj državi.

Od tih obiteljskih odnosa između laika i pastira moraju se očekivati mnoge koristi za Crkvu; jer se na taj način kod laika jača osjećaj vlastite odgovornosti, gaji se oduševljenje i njihove se sile lakše pridružuju djelu pastira. A ovi, pomognuti iskustvom laika, mogu jasnije i zgodnije suditi bilo u duhovnim, bilo u svjetovnim stvarima, tako da cijela Crkva, ojačana od svih svojih članova, uspješnije vrši svoju misiju za život svijeta.« (LG 37)

Br. 37. *Lumen gentium* kondenzira u sebi sav taj kompleksni odnos u Mističnom Tijelu Kristovu – Crkvi, koja mora disati punim plućima, ili – upotrijebimo izreku Ivana Pavla II. – mora disati na oba plućna krila,

ono ministerijalno – hijerarhijsko, kao i ono kraljevsko – laičko, *jer u Crkvi postoji različitost službi, ali je jedinstveno poslanje* (usp. AA 2).

Nabrojiti sva polja i mogućnosti djelovanja katoličkog vjernika u Crkvi je nemoguće. Ipak postoje neki parametri koji na brzinu kažu koliko je hijerarhijski pastir spreman prihvatiti kraljevsko svećenstvo za suradnike, na što upozorava i potiče Koncil.

1.3. *Različita polja apostolata*

Nije Koncil išao za tim da taksativno nabroji sve apostolske djelatnosti koje mogu vršiti laici. Nabroja samo glavne: *crkvene zajednice, obitelji, mladež, društvena sredina, nacionalne i međunarodne organizacije. Ženama treba dati povlašteno mjesto* (usp. AA 8).

Župa pruža uzoran primjer apostolata zajednice. U njoj će laici sa svojim pastirima raspravljati o svemu što se odnosi na spas ljudi. Pri tome će gajiti osjećaj za biskupiju, spremni na poziv njenog pastira odgovoriti njenim potrebama. Uslijed olakšanih komunikacija ne smije se ostati samo na razini biskupije i župe.⁷ Nacionalni i međunarodni problemi su i naši problemi, odnosno radosti.

Kako bi sve skladno djelovalo u župi, potrebno se je okoristiti blagodatima *župnih pastoralnih vijeća*. I njih je u život uveo II. vatikanski sabor (usp. CD 27 i AA 26), a ZKP govori o njihovu osnivanju u svakoj župi (usp. kan 536 § 1. i 2.). Prvi ih je na našim prostorima, nakon Koncila uveo u svoju nadbiskupiju, dr. Frane Franić, splitsko-makarski metropolit 28. veljače 1967.

Bez ikakva se pretjerivanja može reći da su ŽPV (župna pastoralna vijeća) *ogledalo župe, župnika i Božjeg naroda*.⁸ Priča se o današnjem papi Ivanu Pavlu II. da je, u prigodi vizitacija svoje Krakovske nadbiskupije, po čitav dan posvećivao razgovoru s članovima ŽPV-a, a tek na kraju sa župnikom. Dobro bi bilo obaviti pregled ŽPV u našim (nad)biskupijama. Bojim se da bi nam slika o suodgovornosti i ekipnom radu u Crkvi bila dosta porazna. Kao da je nepovjerenje vrhovni orijentir rada. To posebno vrijedi za autoritarni tip župnika (na nivou biskupije – biskupa), koji sve hoće sam, pa se tuži kada

uvidi, bilo kada, kako je umoran i kako ne može sve. Vjernici moraju shvatiti da *nije dovoljna dobra volja da im se povjere odgovorne dužnosti unutar Kristove Crkve*. Potrebna je adekvatna intelektualno-moralna izgradnja. Pastiri se pak ne smiju uvrijediti ako njihovi suradnici ne prihvate ulogu gramafonske ploče koja ponavlja ono što je na nju drugi snimio. I pastiri i članovi ŽPV-a ne smiju smetnuti s uma da je njihov zadatak *savjetodavne naravi*, a cilj: *omogućiti svim vjernicima vršenje njihovih kršćanskih i vjerničkih dužnosti; praktično ostvarivanje njihovih prava; doprinos u rješavanju pastoralnih problema župe; planiranje i poticanje potrebitih vjerskih akcija; koordiniranje rada, grupa, udruženja i svih pastoralnih snaga u župi, jednom riječju – angažiranje laika u crkvenom životu i radu, laički apostolat*.

To je nemoguće ostvariti bez živog i odgovornog međudjelovanja župnika, vijećnika i Božjeg naroda. Zato je jadro gledati kada se »biraju« članovi vijeća tako da je jedan gluh, drugi poluslijep, treći nepismen, četvrti samouk... tako da nam neizostavno dolazi u svijest apokaliptička slika onoga na prijestolju okruženog starcima, koji stalno ponavljaju – hvalospjev, slava i čast onome koji sjedi na prijestolju...zna se ...nepogrešivom i nepovredivom župniku. Što reći o onim župama u kojima vijeća i nema?! Istraživanja pokazuju da je najčešći uzrok nefunkcioniranja kraljevskog i ministerijalnog svećenstva, pogotovo u župnim vijećima, povišen stupanj narcisoidnosti lidera, a zna se tko je u toj strukturi lider. Takvi ne mogu naći istinske suradnike, odnosno nitko s njima ne želi surađivati. Radosno sam slušao, na dan rađanja Gospićko-senjske biskupije, riječi njenog prvog biskupa dr. Mile Bogovića, kako će posebnu pozornost posvećivati u prigodi pastirskih pohoda djelovanju župnih pastoralnih vijeća.⁹

Imajući sve to pred očima, i župnik i formirani savjetnici vodit će računa o tome koja će birati i kakav će biti sastav vijeća. Pastir *mora poznavati pravila grupne dinami-*

7 Usp. Ž. BEZIĆ, *Suvremena župa*, Makarska 1987, str. 136-146.

8 Usp. *isto*, str. 124-135.

9 Usp. *Glas Koncila* od 6. kolovoza 2000., str. 2.

ke i u tim pravilima druge odgajati. Na vječni odmor mora poslati svoju *sklonost nepogrešivosti i autarhičnosti, hegemoniji, tvrdoglavosti, nadutosti, sveznadarstvu, odgajajući sebe i članove za zajednički rad. Za to su potrebni studijski dani i seminari, a dobro bi bilo da jedan dio sastanka ŽPV upotrijebi za pouku vijećnika u komuniciranju i dogovaranju. Uz takvu je izgradnju još potrebija i duhovna izgradnja, gdje ne mora sve voditi pastir. Neka pozove osobe upućene i vješte u tome, a i koje vrše što govore. Obaviti povremeno i duhovne obnove i vježbe!*¹⁰

Lijepo bi bilo kada bi među članovima ŽPV-a bilo onih koji su još angažiraniji suradnici ministerijalnog svećenstva, kao *lektori i akoliti*, kao *katehete* ne samo u školi nego i na *župnom vjeronauku*, kao *savjetnici bračnih savjetovališta*, koja bi za početak trebala postojati barem u svakoj biskupiji, a zatim i u većim župama. Ovo je kairos za njih, jer ako ih Crkva ne »stvari«, može netko »šapnuti« državi, a onda je kasno turovati za izgubljenom prilikom. Možemo pretpostaviti kakvi bi se savjeti u isključivo laičkim savjetovalištimamo dijelili i to u najosjetljivijoj obiteljskoj materiji. Živo organizirani odgovorni laički apostolat sili mjesnu Crkvu na službe koje su nekada, u njenom najvećem cvatu, bile jako raširene, kao npr. *đakonati*. Ovdje mislim na đakone koji već imaju drugo zvanje i uglavnom su obiteljski ljudi. Njih se ne treba plašiti, a trebalo bi se pitati kako to da ih nema u našoj Crkvi?!¹¹ Oni se mogu regrutirati samo iz redova *živih i aktivnih pastoralnih, laičkih* djelatnika. Možda nismo svjesni mogućnosti koje već ZKP Kat. crkve daje crkvenoj zajednici:

Kan. 1112. §1. Gdje nema svećenika ni đakona, dijecezanski biskup može, s prije dobitvenim povoljnim mišljenjem biskupske konferencije i pošto dobije dozvolu Svete Stolice, ovlastiti laike da prisustvuju ženidbama.

§2. Neka se izabere prikladan laik, sposoban poučavati zaručnike i pravilno obavljati ženidbeno bogoslužje.

1.4. *Uvijek nova polja laičkog djelovanja*

Brzi ritam promjena u kojima živi suvremena civilizacija onemogućuje sagledati

daleko unaprijed sve mogućnosti čovjekova djelovanja. I premda je II. vatikanski sabor obradio ulogu laika u Crkvi i svijetu, naročito u dokumentima: *Apostolicam actuositatem*, *Lumen gentium* te u završnoj pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu – *Gaudium et spes*, osjetila se je potreba da se dvadesetak godina nakon Koncila, održi Sinoda biskupa posvećena vjernicima laicima (*Christifideles laici*) i njihovu pozivu i poslanju u Crkvi i svijetu. Sinoda ne izostavlja nijedan aspekt govora o laičkom apostolatu koji je Koncil izrekao, ali ne može ne ustvrditi mnogobrojne promjene koje su nakon toga nastale u svijetu i traže od Crkve adekvatan odgovor. Nove su promjene na *gospodarskom, političkom i kulturnom polju, a iznad svega u svijetu mass medija i informatike. Neodgodiv je zahtjev evangelizirati kulture i kulturu čovjeka* (br. 44). »Samo unutar kulture i kroz kulturu kršćanska vjera postaje povijesnom i stvarateljicom povijesti.« Evangelizacija kulture mora ići do njenih najdubljih dubina, jer je rascjep između Evanđelja i kulture drama našeg vremena, kako je bilo i u drugim povijesnim razdobljima. Sredstva društvenog priopćavanja su najpovlaštenija u stvaranju i prenošenju kulture. Na tim je područjima velika odgovornost vjernika, laika i njih treba poduprijeti materijalnim, intelektualnim i pastoralnim sredstvima. Oni trebaju gajiti duh kritičnosti koji strastveno teži za istinom, odbacujući svaku monopolizaciju i manipulaciju. Navodi se u dokumentu i odgovornost laika za *tisak, film, televiziju i kazalište*. Na svim se tim područjima treba naviještati Evanđelje koje spašava.

Parafrazirajući riječi koje je Stvoritelj uputio biljkama da proizvedu svoje plodove prema svojoj vrsti (usp. Post 1,11), možemo ih zgodno primijeniti na svakog kršćanina. Nijedan nije nekorisna biljka na livadama i

10 Usp. *Odredbe nadbiskupa metropolitae zagrebačkog Josipa Bozanića o obveznom formiranju župnih pastoralnih vijeća u svakoj župi njegove nadbiskupije*, u: »Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije« 87(2000)2, 50-54.

11 Otvorenije se o tome govori nakon što je imenovan pomoćnim zagrebačkim biskupom mons. Josip Mrzljak.

u šumama Gospodnjim. Samo mora donijeti plodove.

Ministerijalno svećenstvo je, čini mi se, do sada bilo odgovornije za pasivnost kraljevskog svećenstva. Često mu se nije davala nikakva mogućnost ni rada ni odlučivanja. Skoro je bilo bolje da što manje znade, jer tako stvara manje problema (»Ne daj 'jadi' dalje od prve stranice 'Kruha sv. Ante!' – čuo sam to kao mlad svećenik tamo negdje 1967. g.). Proces formiranja svjesnog kršćanina – laika nije ni lagan ni lagodan, ali je višestruko isplativ, jer odgaja odgajanika i odgojitelja, sileći odgojitelja na neprestano intelektualno, moralno i vjersko usavršavanje. To je upravo put kojim se obnavlja lice zemlje i stvara novo nebo i nova zemlja. Ima li koji drugi uzvišeniji cilj laičkog apostolata i ljudskog djelovanja?!

2. INFLACIJA RIJEČI

Nismo li sve stavili na »snagu« riječi i tako još više povećali njenu inflaciju. Ne manjkaju riječi, ali što mogu naše riječi kada govore o ljubavi, ako u isto vrijeme oni koji nas slušaju, prateći pomno naše vladanje, lako uočavaju da dok govorimo hvalospjeve ljubavi mi npr. ne razgovaramo sa svojim bratom svećenikom s kojim sjedimo za istim stolom? Činimo sve da drugi bude manji od nas. Ne znamo se veseliti tuđem uspjehu, a neka unutarnja tzv. »sreća« nas zahvaća kada bratu ne ide kako bi on želio.

Je li bolje stanje među redovništvom ne znam, ali se bojim da bi i danas pjevao naš Marul onako kako je, prema predaji, pjevao kada je razočaran napustio samostan u kojemu je tražio smiraj, požalivši se:

*Čagod obajdoh od moje mladosti
Nigdir ne najdoh di ni zavidnosti,
Ni u gradu ni u selu, ni med redovnicim,
a to jad mi je vekši gdi najti pokoj sigurni
utekši.*

*Kad i tu najdoh nesklad i zla hotinjstva,
a vrlo malo sloge i jedinstva.*

2.1. Nema nedodirljivih i nedohvatljivih

Nemojmo se zavaravati! Ako hijerarhijsko svećeništvo misli da ima dobre oči koji-

ma registrira naš laikat, ni taj Božji narod, kraljevsko svećenstvo, nije izgubio osjetilo vida. Dapače. Bi li i oni mogli reći – »govore, a ne čine, stavljaajući na druge teret koji sami ne nose« (usp. Mt 23).

Ne traži li ministerijalno svećenstvo od naših katehizata ono što samo nikada, osim na riječima, ne čini? Traži iskrenost, a gdje god može služi se diplomacijom. Nije li upravo ljigavo, da ne kažem ogavno, gledati ponašanje ponekih ministerijalnih svećenika, osobito kateheta, npr. u susretu sa svojim nadčinjenima. Možda koji trenutak nakon što su sipali drvlje i kamenje na svoje pretpostavljene sada im se serviliter servilis klanjaju lomeći se kako pronaći najbolju riječ kojom bi prikrili svoje najgore namjere.¹² Sjetite li se takvi Mt 18,15 – 22.: »Sagriješi li Tvoj brat (ako uopće sagriješi) protiv tebe...« Možemo li mi, koji smo na isturenim položajima u Crkvi, imati toliko ljudskosti i kršćanske poniznosti kojom ćemo prihvatiti istinsku primjedbu na naše ponašanje i kada nam primjedba ide uz dlaku? Smijemo li šutjeti ako vođe u Crkvi čine smišljene grijehe i propuste? U što li smo sve stavili »svetost« i njome mahali npr. na sprovodima da bismo istakli nečiju »krepost«, npr. »Uvijek je nosio crno odijelo, odnosno kapute, jakete, odnosno uniformu...« koji su zaudarali po snažnom znoju, a ne mirisom kreposti zbog brige za ugroženog brata? Ili »kićenje« svečanom odorom da se pokaže tko je on, odnosno da se i na njega računa u raspodjeli hijerarhijskih stolica, a da u isto doba nismo imali smjelo-

12 Bilo bi veoma zanimljivo ispitati razmišljanja svećenika Splitsko-makarske nadbiskupije upravo u prigodi imenovanja novog nadbiskupa dra Marina Barišića. Što se je sve u kuloarima govorilo o njegovu imenovanju? Tko je najviše govorio? Jesu li ti govori za izgradnju mističnog Kristova tijela – Crkve? Idu li ta razmišljanja u smjeru – kako se sam ponuditi nadbiskupu da mu bude lakše služiti Crkvi kojoj je predvodnik i upravitelj, ili se čini sve kako bi nama bilo lakše, odnosno kako bismo svoj teret, uz nadbiskupov »blagoslov«, na tuđa leđa prebacili? Najjednostavniji upit bi se mogao postaviti – jesam li kao svećenik odslužio barem jednu sv. misu za svog novog nadbiskupa i hoću li imati hrabrosti reći njemu što o njemu govorim kada nema?! O odgovorima na postavljena razmišljanja ovisi naše poštenje bez kojega nema ni istinske ni uspješne kateheze.

sti reći mu, barem takvom u najužem krugu, da nije godinama održao jedan sat kateheze u svojoj župi, ili da s polovicom župljana ne razgovara... Zar se smije šutjeti pred pastirom koji se služi nepotizmom u svojoj domeni, a sve prikriva pobožnom nakrivljenošću glave i kolutanjem očima, sve to začinjavajući i lažima svjestan da mu se ne može ništa, jer uživa dobru zaštitu onih koji su mu omogućili obnašati nezasluzenu funkciju?! I onda se tužimo kako nas mladi ne slušaju, stari gundaju, a djeca od nas bježe! Prošla su vremena kada se je moglo glumom privlačiti pod svodove crkve. Mladi čovjek ima previše prigoda uživati u glumi počevši od svoje simpatije, svojih kolega, svijeta zabave itd. Njemu je potreban tvrdi kruh slobode i istine, koji se ne širi lažju niti uljepšavanjem nepostojeće stvarnosti. Možemo li našim katehizantima odgovoriti, kako je odgovorio Isus na upit svojih? »Učitelju, gdje stanuješ? – Dođite i vidjet ćete!« (Iv 1, 38-39) – bijaše Isusov odgovor. Oni pođoše i ostadoše čitav dan. Pitam se imamo li mi hrabrosti i smjelosti pozvati naše katehizante da uđu u našu »kuću«, u nas, i bi li mogli i htjeli ostati kada bi vidjeli stvarnost koju mi u sebi nosimo?! Iznosim ovdje najsvježiji primjer iscrpljenog, ali neslomljivog starca Ivana Pavla II. na netom održanom susretu s preko 2 milijuna mladih u rimskom predgrađu Tor Vergati, 19. i 20. kolovoza ove, 2.000. godine:

»Predragi mladi,... možda se od vas neće tražiti krv, ali vjernost Kristu svakako hoće! Vjernost koju treba živjeti svakodnevno: mislim na zaručnike i na teškoće u životu, predbračnu čistoću. Mislim na mlade parove i kušnju koju prolaze u nastojanjima obostrane vjernosti. Mislim na odnose među prijateljima i na napasti neiskrenosti koja se može pojaviti među njima.«¹³

2.2. Uzori za sva vremena

Pogledajmo najvećeg katehetu Crkve, nakon Isusa Krista – Pavla iz Tarza. Čitajući njegove izvještaje mogli bismo ispisati savršene udžbenike kateheze. Savao se ne boji iznositi ne samo prelijepe trenutke rada u naviještanju Božje riječi bilo u skupini bilo pojedinačno. Svjestan je različitosti osoba i to

ga ne smeta. No kada naiđe na takve kojima je važniji profit ili osobne ambicije negoli blaženstvo Evanđelja koje jedino oslobađa, on se s takvima rastaje nepovratno. Iznosim primjer njegovog suradnika Deme. U poslanicama Kološanima (4,14) i Filemonu (1,23) navodi ga među svojim suradnicima i pozdravlja adresate skupa s njim. Na veliku će pak žalost u II. poslanici Timoteju (4,10) napisati da ga je Dema ostavio iz ljubavi prema ovome svijetu.

Rado mi navodimo kako će nas samo istina osloboditi (usp. Iv 8,32), a u isto vrijeme smo smislili čitav arsenal sofizama kako bismo se obranili da istinu ne izrečemo u ime neke »dimne« ljubavi, a o raspravama što je važnije – ili istina ili ljubav odnosno pravda – naslušali smo se do klonulosti. Ovdje moramo napomenuti da govoriti istinu ne znači trumbetati sve i svašta, jer ako se govori npr. o uspjehu u školi i nekome prizna da je dobar učenik, onda ne treba isticati, da ga se ocrni, kako je npr. dotični nezakonito dijete X i Y-a, a da on to i ne zna. Sapienti sat!

2.3. Što možemo odmah učiniti?

Sljedeće riječi će biti upravljene mladima, jer se njih najčešće proziva, no sve rečeno njima vrijedi – mutatis mutandis – i za ostale dobne skupine, među kojima je najvažnija skupina odraslih, nažalost često najmanje zahvaćena.

1. Koliko li smo se puta znali tužiti kako nemamo dovoljno vizualnih sredstava da bismo vjeru približili mladima? Koliko puta mi snimamo ono što se na TV može naći kao dobro, a u skladu je s kršćanskim nazorom na svijet i s našim mladima zajednički, uz komentare, to pogledamo? Ne ispričavajmo se kako to njih ne zanima. Meni se čini da to poneke katehete ne zanima.

2. Vjera traži neprestano produbljavaње. U poruci djeci u Fatimi Gospa od njih traži da nauče čitati i pisati kako bi bili u stanju prenijeti njezinu poruku. Moramo priznati da

13 Govor Ivana Pavla II. na svjetskom skupu mladih u Rimu, 19. kolovoza 2000, usp. »Glas Koncila« od 27. kolovoza 2000, str. 3.

nam je vjerska naobrazba slaba, da ne bih upotrijebio malo gore riječi. Kako smo se opskrbili adekvatnim knjigama kojima ćemo se sami koristiti, a i drugima ih posuđivati? Kršćanstvo je kultura knjige, a ne mobitela.

3. Koliko se smije trošiti za mlade npr. iz župne blagajne? Koliko mi trošimo za mlade i s mladima? Ne mislim ovdje na pića i kavice, cigarete i konjačice?

4. Stalnim isticanjem dobrote prošlih vremena pretvaramo se u *laudatores temporis acti*. I danas se čuju glasovi katoličkih laika koji se nude za odgovorni rad u Crkvi.¹⁴ Ipak, bez ikakve uvrede, ponekim gorljivim katoličkim laicima morat ćemo odgovoriti športskim rječnikom – nije naime dosta biti dobar navijač nekog tima da bi se moglo zasjesti na trenersku klupu ili nastupiti na terenu. Treba poznavati ono za što smo zagrižani. Nema mjesta malodušnosti i očaju. Poslušajmo kako se je ponio Augustin u svoje burno vrijeme kada je bilo jasno da staro propada i to unatoč svome sjaju. Došao mu je jedan suvremenik s bolnom konstatacijom kako umire stari svijet. Augustin mu vedro odgovori: »Ovo ne umire stari svijet nego se rađa novi!« Mi nismo grobari prošlosti nego sustvaratelji budućnosti.

5. U raspravi je jučer (29. 8. 2000.) predloženo bolje upoznavanje sv. otaca. Budući da govorim o župama, jer je suvišno govoriti o župnim zajednicama u kojima se, zbog glomaznosti župe, ni uz najbolju volju ne bi mogli upoznati njezini članovi kroz više godina, navodim mišljenje čovjeka teoretske prakse i praktične teorije – Aurelija Augustina. Govoreći o biskupiji, savjetuje on neka se onog časa kada biskup nije u stanju upoznati sve svoje vjernike, dijeli biskupija. Vjerujem da bi mnogi od nas bili za to načelo, pogotovo oni koji već godinama u svojoj »skromnosti« imaju napisan inauguralni govor za prigodu svog biskupskog posvećenja, a nikako ne dolazi prilika da tu svoju »ne očekivanu i neželjenu« priliku ostvare pred povjerenim im Božjim narodom! Na mjestu je ovdje dodirnuti predavanje mr. Žarka Relote. Njega sam jučer zapitao – koliko mu je velika župa. Nešto više od 16 000 vjernika, odgovorio mi je. Budući da smo u eri egzakt-

nih podataka koji se mogu matematički izraziti, izračunao sam da kad bi mr. Žarko dnevno radio bez prekida 16 sati i to vrijeme odredio upoznavanju povjerenih mu duša, on bi imao na raspolaganju 21,5 min godišnje za svaku osobu. S njim je petorica suradnika. U idealnim uvjetima stanje bi se poboljšalo na 109,5 min. Europske statistike pokazuju da suvremeni europski otac proboravi svega od 3 do 5 sati tjedno sa svojom obitelji! To ima sudbonosne posljedice za mladi naraštaj. Mi se zovemo ocima! Zamislite oca koji ne zna ni imena svoje djece, a niti djeca u velikom broju ne znaju njega. Javna je tajna da u našoj prijestolnici ima župa i iznad 50 000, čak sa gotovo 100 000 osoba. Što tu mogu i dvadesetorica najuigranijih svećenika?¹⁵ Župa, želi li biti živa zajednica, ne može zauzeto i odgovorno funkcionirati u svim svojim dijelovima ako obuhvaća više od 6 000 osoba. Pitam sve one koji su na čelu megažupa – kada su rekli i napisali ordinariju da je potrebno stvarati novu župu? Obrnutih činjenica i problema te otpora kada je trebalo dijeliti župe, na žalost imamo ne u malom broju.

6. Valja jednom za uvijek ostaviti u ropotarnici povijesti riječi koje je pregazilo vrijeme i koje ne znače ništa suvremenom čovjeku. U nedjelju 3. rujna 2000. bit će kanoniziran dobar papa Ivan XXIII. Odmah na početku svog pontifikata zamolio je svoje najbliže da mu ne govore niti pišu – Njegova svetost i sl., nego – najobičnije – papa. Poslušali su ga, ali svega par tjedana, a onda kurija (većinom talijanska u to doba, a Talijani vole odoru i sve popratne geste) po starome. Bez ikakve uvrede, zapitajmo se što npr. mladom čovjeku znači danas: velečasni, prečasni, presvijetli, mnogopoštovani, prepozit, preuzvi-

14 »Da bi se Crkva u sebi duhovno preobrazila, potreban je veći angažman katolika laika, koji moraju izići iz prostora vlastita malodušja. Kršćanstvo ne propada, kako navješćuju lažni proroci novog doba. Ono je samo pred jednim velikim misičnim čišćenjem«, Z. VUKMAN, *Novi preobražaj*, u: »Slobodna Dalmacija« od 28. kolovoza 2000, str. 4.

15 U takvoj župi kada bi župnik bio *perpetuum mobile* i nikada se ne bi odmarao ni spavao nego bi radio 24 sata, mogao bi svega 5 minuta godišnje posvetiti svojim vjernicima. Kada bi svaki dan zapamtio 30 imena i prezimena svojih vjernika, trebalo bi mu samo za to više od 9 godina.

šeni, uzoriti, njegova svetosti. Mi vjerujemo da je Krist s nama ovaj čas, jer smo u njegovo ime sakupljeni. Zamislite da me on zovne: »Ej prečasni, don Jozo (jer imam sve obline i dimenzije za to!).«

2.4. Ne smije se zaboraviti!

Uspješan kateheta može biti samo *pošten čovjek*. Pošten nije bezgrešan, nego onaj koji sve ljudske kreposti kojima se stvara ozračje ljudskosti nastoji ostvariti u sebi spreman na popravak kad god uvidi sam ili ga drugi na to upozore, da nešto s njim nije u redu.¹⁶

Nijedna struktura i nijedna škola, ljetna, zimska, proljetna, nacionalna i nadnacionalna, ne može zamijeniti ni stvoriti čovjeka vjere i poštenja, a bez toga se ne može biti nikakav, a kamoli dobar, kateheta. Škole su treninzi, a igru igraju igrači.

Oni koji stalno trče za novostima i lakim potezima koji će riješiti naše probleme slični mi onima koji traže što skorije održavanje III. vatikanskog, a u svojim postupcima i poznavanju crkvene problematike nisu stigli ni pred vrata I. vatikanskog!

Samo koju riječ o nama profesorima, posebno iz materije koju obrađujemo. Naslušao sam se ljetnih i inih katehetskih škola, kao i neprestanih vapaja ljudi uvučenih u problematiku kateheze, koji vapijući i s pravom traže da im se olakša taj teški pastoralni križ. Ne znam s kojim pravom smijemo mi profesori soliti pamet tim ljudima, ako smo dobri teoretičari, koji su pročitali sve

što se o tome piše, a u praksi nismo održali vjeronauk ni jednoj generaciji. Na jednom svećeničkom skupu u Zagrebu javno sam iznio podatak da svi ti vrli »katehetačari« koji su samo u toj prigodi tri dana iznosili problematiku srednjoškolske i studentske kateheze, dijeleći lekcije šakom i kapom, nemaju na svojim katehezama zajedno onoliko slušača koliko jedan aktivni župnik ima redovito i to vrši veoma uspješno. I bez okolišanja moram reći da o katehezi ne bi smio ni pisati ni govoriti tko u praktičnu stranu njezina života nije do ušiju zaronjen. Zamislite vrhunskog liječnika kirurga koji samo predaje teoriju operiranja, a ne vrši liječničku praksu.

Ne znam koliko se kršćanska zajednica – župa – ima pravo smatrati kršćanskom i zajednicom, pogotovo katoličkom, ako u njezin pastoralni rad nije uključeno kraljevsko svećenstvo sa svim pravima, obvezama i mogućnostima koje mu daje Kristova Crkva oslobođena spona klerikalizma, kao i laicizma. Stoga bi naslov mog interventa trebao biti: *Nova župa apsolutna nužnost angažmana katoličkih laika!*

16 Nema te metodologije koja se može odijeliti u bilo kojoj fazi od osobe navjestitelja. »Karizma kojom ga je obdario Duh, solidna duhovnost, vidljivo svjedočanstvo života predstavljaju dušu svake metode, a samo vlastite ljudske i kršćanske kvalitete jamče dobru upotrebu tekstova i ostalih radnih sredstava«, KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost – Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb 2000, br. 156. *Usp. i br. 231 i 232.*